

Biztonság mint szociálpolitikai probléma - a vallásos dimenzió szociálpolitikai jelentősége

Liviu Jitianu, Kolozsvár

A bemutatás felépítése (39-2)

1. Helyzetképek: Magyarország + Románia
2. Biztonság: jelentés, meghatározása, egyéni és közösségi, valamint politikai jellege
3. Társadalmi átértékelődése (bizonytalanság)
4. Társadalmi érték (nehézségek, korrektúra)
5. A szociálpolitika vallásos dimenziója: Parsons - Archer + Kaufmann
6. „Vallásos biztonság”
7. Zárógondolatok

A szociális állam vége? - Magyarországi helyzetkép

- Az Alaptörvény megszabja:
 - az állam kötelessége minden állampolgárának szociális biztonságot nyújtani;
 - a jogállam nem hagyhatja a polgárait éhen halni..., hanem gondoskodnia kell saját polgárainak anyagi és egészségi = szociális biztonságáról.
- Alkotmánybíróság: „államcélként” határozza meg a szociális biztonságot, amely *„elengedhetetlen az emberi méltósághoz való jog megvalósulásához”*.

Az új Alaptörvény: új filozófia

- A szociális biztonság mértékét nem csupán a rászorultság adja, hanem az „értékteremtő munka”, a „társadalom számára végzett hasznos tevékenység” is.
- Látszólag az alapjogok *jogi* garanciáit csökkenti és az *anyagi* garanciákat erősíti a fenntartható költségvetési gazdálkodás elve alapján.
- Visszavesz a korábban biztosított jogokból, ellenkező esetben az könnyen „államcsődhöz” vezethet.

Politikai modellváltás a szociális jogok terén?

- Pragmatikus célok és a kalkulálhatóság érvényesítése
 - A szociális ellátások rendszere nagyban függ
 - az állam, a nemzetgazdaság teherbíró képességétől,
 - az aktív, munkaképes lakosság számától és
 - a demográfiai folyamatoktól.

„A szegénység kultúrájának uralma” Románia szociopolitikája tegnap és ma

Bob Deacon: a kommunizmus szociálpolitikai helyzetét vizsgálja (társadalmi retrospekció)

Developments in East European Social Policy (In: Jones, Catherine szerk., *New Perspectives on the Welfare State in Europe*, London 1993)

- Pozitív értéként látja:
 - Biztosított munkahely (aki dolgozni akar...)
 - Elfogadható kereset (a nagy többségnek, de nagy társadalmi igazságtalanságok)
 - Általános betegbiztosítás (nincs minőségi betegellátás, kórházi kezelés)
 - Szülési szabadság (3 év?)
 - Biztosított állami nyugdíj

1989 után a szociálpolitikát meghatározó faktorok

Marian Preda, *Politica sociala romaneasca intre saracie si globalizare*, Iasi 2007)

- **Ideológiai** (politikai): a pártideológiák alig hatékonyak, a szociáldemokrata pártoknak nincs igazi szociális programjuk.
- **Kulturális**: fiatalok lakásproblémái, a gyereknevelés és iskoláztatás „családi” probléma, rossz egészségügyi ellátás, sérültek gyenge támogatása, városiasodás – falvak elnéptelenedése.
- **Strukturális**: szűk középréteg, „alsó réteg” (munkanélküliek, szakképzetlenek, feketemunkások, cigányok, gyerekek, halmozottan hátrányos helyzetűek) száma 25%-ról (1995) 41%-ra (1999) nő.
- **Gazdasági**: kevés pénz a szociális szektornak, a Bruttoinlandsprodukt kicsi, rossz hitelek, gyenge szubvenció, „belteres” szakszervezetek.

- A szociális szféra elsőkezü biztosai az **egyházak**?!
 - Ortodox egyház: alig van hatással a szociálpolitikára, nem intézményesített (a szinódus szociális terve)
 - Katolikus, református egyházak (jelentős külföldi tőkével) számos projektet vezetnek (professzionális és önkéntes)
- **Értelmiségiek**, szakemberek: jelentéktelen társadalmi hatás
- **Nemzetközi** faktorok: jelentős segítség (EU, NATO, UNICEF, FMI, VB, Save the Children, World Vision, Rotes Kreuz, Caritas stb.), kevés társadalmi visszhang.

Záró következtetések:

- „A szegénység kultúrája” - „cultura govermentală a sărăciei”
- „stat minimalist al bunăstării, bazat pe valorile muncii”
- az állam maga szegény, gazdaságilag függő
- gyors problémamegoldásokat keres, nem hosszú távú stratégiákat

IRES

A román állampolgárok „biztonsága”

- Nemzetbiztonság: 48% jó, 9% nagyon jó, 29% elég gyenge, 13% nagyon gyenge

- Veszélyek:
 - Földrengés 78%
 - Infláció 77%
 - Energetikai ellátás 49%
 - Mások: Emberrablás 52%, járványok 43%, országcsőd 41%, terrorizmus 35%, diktatúra 34%,

- Külső hatalmak: jó (EU 73%, AEÁ 72%, Kína 71%, ellenség Oroszo. 48% és Magyaro. 46%)

A biztonság

Franz-Xaver Kaufmann: *Sicherheit als soziologisches und sozialpolitisches Problem. Untersuchung zu einer Wertidee hochdifferenzierter Gesellschaft*, Berlin 2012

➤ A „biztonság” fogalma

Biztos	Görög	Latin	Angol	Használata
Személyekre vonatkozó				
Veszélytől mentes állapot	ászfalész	tutus	Safe, secure	Itt biztonságban vagyunk...
Lelki állapot: óvott, védett, gondtalan, félelemmentes	ádeész	securus	Secure, assured	Nyugodt, biztos fellépés, magabiztos benyomás
Határozott öntudati állapot	pisztósz	certus	+ certain, firm	Biztos vagyok...
Biztos magatartás: ügyes, talpraesett	ászfalész		safe	Biztos kezű
Morális jellemző: megbízható	bébaiosz	fidus, firmus	sure	Biztos lehet benne
Dolgokra, tárgyakra vonatkozóan				

➤ Gyökerek:

- A görög, római kultúra sajátja: az erős közösség biztonságot ad
- Néró császár korától értékfogalomként
- Securus, securitas: perszonifikált valóság

➤ Ábrázolása: nőalak, kezében jogar, korona

Meghatározása: individuális és közösségi

➤ 1. **Individuális** megközelítés:

Egyetemes jellegű emberi magatartásforma, melynek célja bizonytalansági és félelemfaktorok legyőzése, eliminálása.

- A 20. sz. antropológia kontextusában történik.
- Alapvetően individuális vonzatú.
- Kiemelten a belső biztonságra utal.

- Az ember „Mangelwesen” (A. Gehlen: *Der Mensch, Urmensch und Spatkultur*, W.I. Thomas: *The persistence of primary-group norms in present-day society*, 1917).
- Pszichológiai karriert 1935-től futott: H. D. Lasswell: *World Politics and Personal Insecurity*
- A mélypszichológia összefüggéseit Karen Horney, H. S. Sullivan tárták fel.
- A filozófia világában: Kierkegaard, Heidegger és Jaspers nevéhez köthető: kulcsfogalom a félelem.

2. Közösségi megközelítés: Szociális biztonság – Social security

- az állam céljait meghatározó kutatások központi kérdése már a 17. századtól (Hobbes, von Pufendorf) az, hogy az állam „nem csupán létbiztonságot nyújt”, hanem alapot teremt „egy kényelmes, tehermentes és megelégedett életnek”.
- Általános irányelv mégis az iparosodó társadalmakban lesz: a nyilvános **jogi** intézmények feladata egy jogilag körülhatárolt **csoport** számára különböző **szolgáltatásokat** biztosítani különböző **rizikóesetek** bekövetkeztekor.

Első életszakasza: 1934/35–1952

- Az AEÁ-ban Franklin Rooseveltt: 1934. június 8-án a kongresszus előtt **védelmi intézkedésekről** beszél – *measures of protection* – a különböző szükségekkel és függőségekkel szemben. Nagyobb mértékű **jólét és boldogság, az értékek visszatérése**, melyek a gazdasági fejlődés és kiterjeszkedés folyamatában elvesztek. Eredményeként jön létre a *Committee on Economic Security* (a New Deal összkonceptus része).
- Cél: a kollektív felelősség hangsúlyozása az egyéni szükségeket illetően (evidens, hogy a gazdasági változók túlnövik az egyén lehetőségeit).

- **Politikai jelleget** a II. világháború után kap:
 - Atlantik Charta (1941. augusztus 9. W. Churchill és F. D. Roosevelttel: Céljuk volt, hogy megfogalmazzák a háborúval kapcsolatos céljaikat, és kidolgozzák a háború utáni világrend alapelveit: önrendelkezés, demokratikus önkormányzat, szabad kereskedelem, a tengerek szabadsága, univerzális béke és leszerelés)
 - Az ENSZ Emberjogi Chartájának 22. pontjában: a szabad társadalom joga a szociális biztonság (a munkához, a szabadsághoz, az anya-, gyerekvédelemhez, a képzéshez, a kulturális élethez való jogok mellett).

- Európában Sir William *Beveridge* nevéhez kötődik (*The Pillars of Security*): nem csupán a szükség orvoslása, hanem a szabad társadalom velejárója.

- 1952. ápr. 12.: Mackenroth professzor: „An-sich-sein-Sollende”
 - önmagában nehezen meghatározható
 - gyűjtőfogalom: emberi jogok, szabadság, demokrácia, értelem, rend...
 - a sokdimenziós „egész”, a társadalom komplex szociális rendszerének gyűjtőfogalma

Tartalmi átértékelődése – a bizonytalanság tükrében

- **Gazdasági bizonytalanság:**
 - munkavállalási, kereseti bizonytalanság: munkalehetőség, munkaképtelenség...
 - a bizonytalanság a szegénység és szükség lehetőségének veszélyére utal (a másik szerencsétlensége ezt erősíti bennünk!)
- **Politikai bizonytalanság** – háborúk, népességinfláció, drágulás.
- **Orientáció bizonytalansága:**
 - a személyes élet „csapdái”: életcélok meghatározatlan volta, realitás-hiány, anonimitás, konformitás-kényszer
 - Társadalmi zsákutak: az „önkényesség kiterjedése”, a „társadalom szétesése”, a „világ egyoldalúvá válása” (Gehlen), a „világ komplexitásának redukciója” (Luhmann), „behatárolt részesezés a társadalom központi rend-értékében” (Kluth).
- **Magabiztossághiány**
 - a magabiztosság a belső erősség jele, a bizonytalanság a „kifelé” élő ember jellemzője (az én külső meghatározottsága). Lehet kisebbségi komplexus eredménye (Adler), forrása lehet a szabadságtól való félelem (Fromm).
- Problémát jelent az **értékek „transzponációja”**: pretium/
megvásárolható érték (pénzérték = „borzasztó formagyilkos” J.E. Heyde)

= Érték-szimbólum

- szimbólum
 - több, mint maga a biztonság: bizonyosság, ráhagyatkozás, nyugodtság, védettség...
- elsősorban az **individuális** életkörülmények stabilitását célzó törekvés
 - A globalizálódó törékvéssel szembeni magatartás növekszik: „kitörés az önmagunk által kreált kiskorúsított világból”
 - A modern biztonságprobléma: az „ágyából kimozdult” (A. Giddens) biztonság szubjektivizálódása.
 - Restauratív jelleget kap (H. Schelsky, *Über das Restaurative unserer Zeit*): a megbomlott külső és belső biztonsági egység (Systemsicherheit + Selbstsicherheit) harmonizálására törekszik
- összekapcsolódik az oltalom (Geborgenheit) fogalommal
 - (A. Busemann: *Geborgenheit und Entwurzelung des jungen Menschen*, O.F. Bollnow: *Neue Geborgenheit*).

Nehézségei

- 1. Paradox:
 - a bizonytalanság és rizikófaktorok növekvő tendenciája
 - az egyéni jellege mindinkább feloldódik és transzponálódik a „rendszerbiztonság” jelleg felé (Systemsicherheit), melyek egymással rosszul kommunikáló részrendszerek (rendőrség, jog, politika...) szervezete.
 - míg növekszik az egyén vágya a biztonságra (igazi és nem hamis!), a gazdaságpolitika a „rizikóbarátságot” hangsúlyozza

- 2. Zavaros fogalom:
 - sem az empirikus mérések kapcsán, sem a tudományos fogalomhasználata, sem a szociálpolitikai összefüggésekben nem egyértelmű, hogy mit értünk alatta
 - mintegy „áru” kerül a piacra (E. Dichter, *Strategie im Reich der Wünsche*).¹⁸

Elsősorban korrekció

- Ökonómiai korrekció:
 - A biztonság nem ökonómiai „jó” (pénz, garancia, biztosítás, „csereáru”, rizikóprémium).
 - Nem rendelhető alá biztonság-normáknak sem, melyek konvencionális jellegűek
 - Nem lehet az emberi cselekvés motivációja sem (Vorsorge).
 - Célracionálisan nem meghatározható, hanem az ember-volt velejárója!!!
- Politikai korrekció
 - Minden kísérlet, mely szerint a biztonság a politikai cselekvés célja, a fogalom beszűkülését jelenti!
 - nem cél, hanem legfennebb kritériuma a politikai történelemnek (a biztonság garantálása tehát nem csak a politika feladata)

- Felhívás (appell).
 - Victor Willi: a társadalom egészétől elismert és mint „jó” meghatározott valami. Nem csupán szó-szimbólum, nem „üres-forma”, nem meglevő, de nem is utópia.

- Normatív fogalom, mellyel sok fogalom társul:
 - politikai biztonság:
 - a közösség „**belső**” biztonsága: az állam védelme (biztonságrendőrség...), nyilvános biztonság (rend, védelem, nyugalom, szabadság, ráhagyatkozás), jogvédelem + nemzeti és nemzetközi biztonság
 - „**külső**” biztonság, kollektív biztonsági rendszerek (Weltsicherheitsrat, Weltethos)
 - Technikai biztonság: technikai eszközök (gépek) + ember-eszköz-rendszerek (ipar)
 - Tudományos bizonyosság: biztos tudás, a cselekvés elégséges tudása

A szociálpolitika vallásos dimenziója – a vallás mint biztonsági faktor

Hipotézis:

- a modern szociális állam elképzelhetetlen értékek nélkül
- a modern szociális állam elképzelhetetlen vallásos értékek nélkül

Michael Opielka: *Religiöse und zivilreligiöse Begründungen der Sozialpolitik*. In: Brocker, M./Behr, H./Hildebrandt, M. (szerk.), *Religion – Staat – Politik. Zur Rolle der Religion in der nationalen und internationalen Politik*, Wiesbaden 2003, 167–185

- ▶ Segítőim: Talcott Parsons–Margaret Archer–Franz-Xaver Kaufmann

Lehet a vallás a társadalmi biztonság alapja?

Nehézségek:

- a szociális állam vallásos eredetének vizsgálata alig kutatott (Franz-Xaver Kaufmann: *Christentum und Wohlfahrtsstaat*. In: Uő. *Religion und Modernität*, 1989, 89–119).
- hiányzik annak is a feltárása, hogyan születnek érték-kötődések (Joas, Hans: *Die Entstehung der Werte*, 1997).
- Valamelyest hiánypótló az amerikai Kultúr- és vallásszociológiai vizsgálódás: a vallás és „civilvallás” (Robert Bellah) kapcsán

Kontroversz helyzet:

- (1) Szekularizációs tézis
 - Szociálpolitika kizárólagos szekuláris megalapozása (szociálökonomiai megalapozás)
 - Megerősödő differenciálódás: a vallásos hit és gyakorlat visszaszorulása és a vallás privatizálódása

- (2) A vallás visszatérése
 - José Casanova a vallás „deprivatizációját” hangsúlyozza (*Public Religions in the Modern World*, 1994)
 - Mások a modern társadalom „reszakralizálásáról” beszélnek (Hildebrandt, M. / Brocker, M. / Behr, H., *Säkularisierung und Resakralisierung in modernen Gesellschaften. Ideengeschichtliche und theoretische Perspektiven*, 2001)
 - Habermas: a vallás szerepe (Übersetzungsprogramm, az emlékezés kultúrája, kommunikatív)

A vallás társadalmi jelentősége (1)

- A vallás mint a társadalom alrendszere: **Talcott Parsons** (1902–79)
 - *Religion in Postindustrial Society. The Problem of Secularization*. In: *Social Research* 41(1990), 193–225
 - *Das System moderner Gesellschaften*, 1985
- A társadalmi cselekvés (belső érintkezési felületek, kapcsolatok, értelem-források feltárása) 4 szinten zajlik:
 - 1 tudomány
 - 2 emberi jogok
 - 3 civil vallás
 - 4 vallás

Parsons „VALLÁSA”

- a legbonyolultabb társadalmi alrendszer. Funkciói (AGIL): „racionalitás/ kognitív funkció” (A), „telikus rendszer” (valóság = személyes kapcsolatok) (G), „erkölcsi közösséget formál” (I) és „konsztitutív rendszer” / „polgári vallás” (L) (a társadalom szerkezetét megőrző rendszer).
- a kultúra és a társadalom **interpenetrációjának** zónája. kettős funkciót tölt be:
 - a társadalom tagjai és a társadalom közötti **kapcsolatot** lehetővé teszi és
 - a szociális rendszert visszaköti a feltétel nélküli **értékekhez**.
- „normaőrző alrendszer”, mely különösen a társadalom és a kulturális rendszerek, valamint a végső valóság kapcsolatában hatékony.
- A modern társadalomban is egyértelmű egy „alapértékek-kánon”, egy amolyan „nem vallásos minimális vallás”.

A vallás társadalmi jelentősége (2)

- Vallás és szociálpolitika:

Margret Archer (1943-)

Culture and Agency. The Place of Culture in Social Theory, 1996

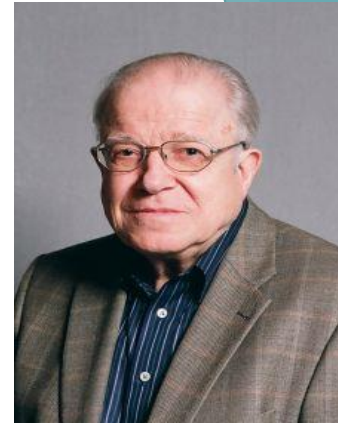
- a 80-as évek szociáltudományos vizsgálatai óvakodtak a „Letztwertbegründung” jelenségtől
- Ma?
 - A szociáltudományok az erkölcs, etika, értékek, vallás redukálhatatlan jellegét állítják.
 - Veszélyt látnak a materialista és neomarxista törekvésekben („upwards conflation” összemosás felfelé): a kultúrjelenségek redukciója (társadalmi cselekvési területek hatalomszerkezete)
 - Hasonlóképp az „idealistic fallacy” (idealista téveszme) és „downwards conflation” (összemosás lefelé) kapcsán (társadalmi ezotéria).

ARCHER következtetései:

- A szociális állam a végső értékmegalapozás (vallásos, tudományos, pszichológiai, közösségi) és a vallásos dimenzió nélkül elképzelhetetlen.
- Az értékrendszerek a modern társadalom szerves alkotóelemei.
- A szociálpolitika feltétele az értékconszenzus: szabadság, egyenlőség, szolidaritás, igazságosság...

A vallás társadalmi jelentősége (3)

A szociálpolitika keresztény gyökerei:
Franz-Xaver Kaufmann (1932-)

- Szociálpolitikai állomások (4):
 - Individuális értelmezés: minden állampolgár politikája
 - Kiteljesedő fogalom: az ipari társadalom rizikófaktorainak tükrében „itt-lét-gondoskodás” + „életminőség” + „polgár-közelség”.
 - Szociális szolgálatok és szolgáltatások implementálása ideológiai programokkal szemben
 - Munkajogi

- 3 szociálpolitikai magatartás (nem elégségesek!)
 - Deszkriptív-intézményi: szolgáltató intézmények leltára
 - Cél- és értékorientált, normatív: szociális igazságosság, társadalmi osztályok harmoniája...
 - Funkcióorientált: gazdasági

➤ A Kaufmann-i definíció(k):

(1) Szociálpolitika

- Meghatározás: Az egyéni helyzetek politikai befolyása, mely a hiányos részvétel orvoslására irányul (Inklusion): rész-vétel cselekvési rendszerekben, nem ellátás, nem kiszolgálás...
 - Az „inklúzió” 4 forrása: jogok, források, lehetőségek, kompetenciák
- Cél:
 - társadalompolitikai prioritás – a tanulás/képzés és a szocializációs jelenség javítása és nem annyira a szociális szolgáltatások erősítése!
 - „szociálpolitikai intervenció”: jogi, gazdasági, ökológiai, pedagógiai
 - Központi fogalom: „Humanvermögen” – ennek minőségi és mennyiségi növelése!

(2) Szociális állam

- Háló: „teljesítmény-összefüggés”: szolgáltató intézmények
- szociális állam-cél – szociális jogok „elismerése”
- „szociális szektorok” – „irányítás”; „noisy public sector”
- „értékek” (államon kívüli!, nem önmaga)
- Jogi biztosítás

(3) Biztonság

Általában egy pragmatikus kultúra domináns értékfogalma, mely alapvetően „oltalmat” feltételez (éretlenség, kiskorúvált, funkcionálisan stabil társadalom) és nem annyira mélyreható szellemi/mentális megoldást

KAUFMANN javaslatai:

- a „sozialinvestive Sozialpolitik” (nevelés- és családpolitika)!
- Szociális integráció (szocializáció)
- Szociális inklúzió: rész-vétel
- Az egyén belső stabilitása

A konfesszionális vallásos „biztonsága”

- Gabriel, Karl: *Der Beitrag der Kirchen zur Sozialkultur der Bundesrepublik*, in: Hilpert, Konrad/Schroth, Ulrich (szerk.): *Politik – Recht – Ethik. Vergewisserungen aus der Vergangenheit und Perspektiven für die Zukunft*, München – Stuttgart 2011, 68–86.
- Manow, Philip: *Religion und Sozialstaat. Die konfessionellen Grundlagen europäischer Wohlfahrtsregime*, Frankfurt – New York 2008.
- A szociális állam keresztény kontextusban született = intézményi kicsapódása a bibliai igazságosságnak
 - „alulról” szerveződve a katolikus régiókban
 - „felülről”, korán kodifikálódott formában protestáns kontextusban.

➤ Szociálkatolicizmus

- Kezdetben „reakció”
 - az iparosodásra – a társadalmi transzformáció a hit és erkölcs hiányának eredménye, megoldás: katekétikai és karitatív direktívák
 - Az önsegélyezés és szakszervezeti tömbösödés elutasítása
 - Állami gazdasági és szociálpolitika ellen
- „Kontra-magatartás”
 - *anti-liberális*: a piac nem képes megoldásokra, szükségesek a szociális jellegű állami törvények (Sozialpflichtigkeit)
 - *anti-individualista*: szolidaritás, egyletek, karitatív
 - *anti-szocialista*: nincs osztályharc, magántulajdon védelme
 - *anti-állam*: szabad intézmények

A „szociális” egyház jellemzői:

- a szegénység forrásának a kapitalizmus piacgazdaságát tartja, amit mégis elfogad
 - a felelősség a társadalmat és nem az államot illeti
 - nincs osztályharc – kiengesztelődés
 - normatív elvek: igazságosság
 - a magántulajdon etikája
-
- Alapelvei:
 - SZemély
 - SZolidaritás
 - SZubszidiaritás
 - SZeretet az igazságban

2003 – német Püspöki Konferencia: „A szociális kérdés újragondolása. Hosszú távú reformpolitika“

- Szükséges felismerés:
 - globalizáció... demográfiai változók, migráció...
 - Felelősség!
 - Önfelelős szolidaritás: szudszidiaritás szolidaritása
 - Részesedés: nem „Wohlfahrtspaternalismus“, hanem empowerment (képesítés)

Az egyház ...

- Európa bölcsőjét a vallásos közeg, az egyház ringatta. Kamaszkori problémáinak elkísérője már túlnyomórészt a liberális állam volt. Mai helyzetében olyan, mintha nevelőszülőkhöz került volna, akik nem tudják, mi a kedvenc étele ...
- Komoly értelmiségiek Európa történelmi-humán alapértékeinek felébresztőjeként a vallást nevezik meg (deformált vallás)
- Számomra egyértelművé vált, hogy a megoldások keresésében a vallásos dimenzió sem társadalomtudományi, sem politikafilozófiai szempontból nem elhanyagolható (a liberális állam képtelen megteremteni „motivációs előfeltételeit”, mert azok „etikai természetű élettervekből és kulturális életformákból táplálkoznak”.

A vallás:

- „kilátástalannak tapasztalt életből” - az élet feltétlen értékébe vetett alapvető hit – kiút
- tereket megnyitni, amelyben vallásosak és „vallási botfűlűek” (Bernd Knüfer) egymással közösséget vállalnak
- korrektív magatartás: a társadalmi disszonanciák elkötelezett kritikusa
- „egyetértés és erkölcsi szavahihetőség” (Küng, Weltethos)
- a tudat megváltoztatására: megtérés (gondolkodás és a cselekvés irányváltása)
- részt vállalhat a gazdaság „erkölcsösségének” elősegítésében, annak etikai szempontjaira tájolva a figyelmet (Caritas in veritate)

- „A keresztények bárki másnál jobban tudják”?
 - A gazdasági és politikai aktőrök nem érdekeltek az Egyház társadalmi tanítását illetően.
 - Az egyházas retorikán túl mi sem vagyunk képesek viabilis utakat felmutatni.
 - Az egyházak nincsenek a helyzet reális tudatában sem (Ferdinand Sutterlüty – átfogó társadalmi vízió – „mentális önkizárás”).
 - A szociális kérdésekben: idegen nyelv, nincs analitikus ereje.
 - Kerülik a kényes kérdéseket.
 - „Önprivatizáció”: identitását és küldetését kérdőjelezi meg.
 - Ügyvéd, teodiceai érzékenység

APPELL

- Egy keresztény értékrend és emberkép leköszönésének vagyunk szemtanúi, amely eddig a keresztény kultúra sajátja volt?
- Esetleges feladatok: kollektív emlékezés, társadalmi kiengesztelődés, értékkommunikáció, közösségépítés, szavahihetőség, erkölcsös együttélés (esetleg gazdaság), munkapiac!, társadalmi korrektúra, a kicsinyek ügyvédje, oktatás!